

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационния труд на **Гергана Атанасова Петкова**

**„СИСТЕМАТА НА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА С ЛАТИНСКИ КОРЕН В
СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ (БЕЛОРУСКИ, БЪЛГАРСКИ, ПОЛСКИ, РУСКИ,
СЛОВАШКИ, СЛОВЕНСКИ, СРЪБСКИ, УКРАИНСКИ, ХЪРВАТСКИ И ЧЕШКИ)“**

**за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по
професионално направление 2.1. *Общо и сравнително езикознание*
(Общо езикознание)**

Рецензент: проф. д-р Анна Чолева-Димитрова,
секция „Приложна ономастика“ в Института за български език
„Проф. Л. Андрейчин“ към БАН

Докторантката Гергана Атанасова Петкова е родена на 20 септември 1982 г. в Баня, Карловско. Завършва Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ като бакалавър в специалностите български и английски език. Магистър е по специалност класическа филология в СУ „Св. Кл. Охридски“. В настоящия момент е преподавател по латински език в МУ – Пловдив. Петкова е носител на дипломи от различни състезания и олимпиади по езикознание по време на следването си. През 2009 г. е спечелила трета награда от IV национален конкурс за магистри (за магистърска теза), проведен в СУ „Св. Кл. Охридски“. Досега има 57 публикации в наши и чужди издания и 40 участия в научни събития, голяма част от които в чужбина.

Гергана Атанасова Петкова е докторант на свободна подготовка с консултант проф. д-р Иван Чобанов от Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Изборът на тема за дисертацията и нейната разработка са плод на едно изключително сериозно отношение към усвояването на основни знания, добрата

езиковедска подготовка, както и за последвалия засилен интерес в областта на ономастиката, конкретно към един от основните ѝ дялове – антропонимията.

Дисертационният труд на Гергана Петкова „СИСТЕМАТА НА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА С ЛАТИНСКИ КОРЕН В СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ (БЕЛОРУСКИ, БЪЛГАРСКИ, ПОЛСКИ, РУСКИ, СЛОВАШКИ, СЛОВЕНСКИ, СРЪБСКИ, УКРАИНСКИ, ХЪРВАТСКИ И ЧЕШКИ)“, в обем на 383 страници, включващ увод, пет глави и приложения, е качествено ново антропонимно изследване в българската ономастика. Представена е оригинална работата, плод на един къртовски труд, с много приносни моменти, която е твърде актуална днес за този глобален свят.

Уводната част е кратка, запознава ни с обекта на изследването – 8195 антропонима, които включват 1962 *латински* (1059 мъжки и 903 женски), 501 *български* (223 мъжки и 278 женски), 607 *сръбски* (271 мъжки и 336 женски), 1409 *руски* (873 мъжки и 536 женски), 802 *украински* (480 мъжки и 322 женски), 194 *белоруски* (113 мъжки и 81 женски), 468 *полски* (220 мъжки и 248 женски), 313 *чешки* (156 мъжки и 157 женски), 416 *словенски* (182 мъжки и 234 женски), 415 *словашки* (224 мъжки и 191 женски) и 1108 *хърватски* (500 мъжки и 608 женски).

Авторката се спира подробно на териториалния обхват на изследването. В него са включени всички славянски държави. От славянските езици не са представени само горно- и долнолужишкия, което има логична обосновка. Темпоралните граници също са очертани ясно – обект на изследването са антропонимните системи на славянските езици през XX и XXI в.

Важна е уговорката, направна от Петкова, че „изследването е фокусирано само върху основните форми на славянските лични и мена с латински корен в състава си, т. е. изведени от изконно по произход латинско име, а не от латинизирано гръцко, етруско, келтско, германско и т. н. лично име“.

Описани са подробно източниците, от които е ексцерпиран материалът за проучването – това са множество ономастични речници и сайтове. Като основна цел на труда е посочено: „да бъде направен пълен списък на славянските лични имена с латински корен в състава си“. Петкова описва и многобройните конкретни задачи, които си е била поставила в хода на изследването. Подробно са описани и всички приложени научни методи в труда. Трябва да отбележим, че до този момент липсва подобно ономастично изследване.

Първа глава на труда (5 стр.) е посветена на теоретичния анализ на проблема. Дисертантката предлага една обобщена дефиниция на личното име като част от системата на собствените имена. Направен е и кратък преглед на специализираната литература, посветена на личните имена с латински корен. Относително изчерпателно е представена антропонимната литература в десетте славянски езика.

Втора глава (35 стр.) на дисертацията разглежда подробно латинските лични имена в езика и културата на Древен Рим. Петкова предлага класификация с оглед на тяхното възникване. За първи път в българската ономастика са представени толкова изчерпателно римските митологични имена с точните им съответствия в гръцката митология. Обърнато е особено внимание на многокомпонентната латинска личноименна система: собствено име (*praenomen*/ преномен), родово име (*nomen*), фамилен прякор (*cognomen*/ когномен), личен прякор (*agnomen*/ агномен).

Приносен момент в дисертацията е включеният подробен списък не само на засвидетелстваните родови имена в Древен Рим, но и пълното изброяване на преномените и когномените, както и подробните коментари към тях. Поместени са много данни за историята и развитието на древната римска, многолика, понякога твърде объркана, многокомпонентна антропонимна система. Тук авторката е привлякла богат и твърде интересен от историческа и ономастична гледна точка антропонимен материал.

Трета глава (8 стр.) е посветена на латинските лични имена в езиците и културите на славянските народи след приемането на християнството. Представени са десетте антропонимни системи, обект на настоящото изследване. Дисертантката установява, че „развитието на календарните имена в славянските езици е почти единтично. В резултат на това старославянските и календарните имена образуват една обща система, в която латинските имена са нови, несвойствени, чужди и поради тази причина претърпяват множество фонетични и морфологични промени“. Похвално е, че в труда на докторантката е отделено голямо внимание на ролята, която са изиграли канонизациите на светците в православната и католическата църква при разпространението на тези преномени сред славяните.

Четвърта, пета и шеста глава са частите от дисертацията, където Петкова разгръща темата в пълнота, показва и най-убедително капацитета си на изследовател, който достига до обобщения след продължителни наблюдения на огромно количество емпиричен материал. Работата, според мен, е структурирана прецизно.

Четвърта глава (14 стр.) е посветена на римските митологични имена и техните еквиваленти в славянските езици. Класифицирани са имената от десетте славянски езика, като първо се разглеждат мъжките, а след това и женските антропоними. С подчертан приносен характер са изводите, направени от дисертантката, в края на главата. От приложения съпоставителен анализ Петкова установява, че „най-многобройна е групата на хърватските мъжки лични имена с латински корен в състава си, образувани от мъжко римско митологично име (26 антропонима), а най-малобройна е тази на белоруските мъжки лични имена с латински корен в състава си – само два антропонима“. Ценен несъмнено е и изводът за броя на женските римски митологични имена, част от славянските антропонимни системи. Може би и тук не е изненадващо, че „най-многобройна е

групата на хърватските лични имена (32 антропонима), а най-малобройна е тази на белоруските (3 антропонима)“.

Пета глава (102 стр.) е една от най-обемните глави на труда. Тя е посветена на многокомпонентната латинска личноименна система, състояща се от преномени, номени, когномени и агномени и техните еквиваленти в разглежданите десет славянски езика. Предложената тук класификация, подробна и прецизна, обхваща женските и мъжките антропоними. Трябва да оценим много високо положения от докторантката упорит труд за систематизирането и анализите на огромното количество ономастичен материал. С подчертан приносен характер са и предложените етимологични анализи, определени от Петкова като „характеристики“. Авторката дава различните варианти („етимологични интерпретации“) при ономастичното етимологизиране, което смятам за още едно от многобройните достойнства на работата. Приноси за антропонимията са изводите, които са направени в тази глава (20 стр.).

Шеста глава (132 стр.) е посветена на неолатинската антропонимия. Разгледани са в строго определен ред, възприет и в предишните глави, мъжките и женските неолатински лични имена и техните еквиваленти в славянските езици. Прецизната класификация обхваща 552 мъжки и 542 женски неолатински преномена. Главата завършва с многобройни обобщения, направени поотделно за мъжките и женските антропоними. Богатата информация е представена в таблица, което допринася за по-голямата прегледност на труда, систематизиране на основните данни, а оттам и за по-лесното възприемане на научния текст.

И тази част от труда трябва да определим като изключително приносна – положен е огромен труд, реализирана е една оригинална, мащабна идея от млад учен с отлични езиковедски и културологични познания.

Един от многото важни изводи, направени в труда, се отнася до количествените показатели на изследваните антропоними. Дисертанката установява, че най-голям е броят на неолатинските лични имена (578 мъжки и

542 женски), а най-малък е броят на римските агномени (9 антропонима).

Информацията относно различните класификации на славянските лични имена с латински корен е подробно и разбираемо представена в табличен вид, като мъжките антропоними са представени отделно от женските.

В работата са поместени и две приложения.

Дисертантката е взела под внимание и е коригирала повечето бележки, които бяха направени на вътрешното обсъждане на труда.

Авторефератът включва всички важни моменти на изследването, изготвен е съобразно изискванията – включени са приносните моменти, литературата и направените публикации по темата на дисертацията, които са впечатляващи – 32 на брой.

Трудът има подчертан приносен характер. Авторката е посочила редица приноси моменти, някои от които определям като изключително важни:

- Проведено е изследване на славянските лични имена с латински корен, мъжки и женски, каквото не е било предприемано до момента; *за първи път се прави съпоставителен анализ на всичките славянски антропонимни системи* (без горно- и долнолужишката);
- Съставен е *максимално изчерпателен списък* на изследваните антропоними чрез лексикографска ексцерпция на специализирани ономастични речници, налични за отделните славянски именни системи, и обобщаване на извлечената информация;
- Извършен е *подробен етимологичен анализ* на изходните латински имена, което е изключително трудна изследователска задача поради принадлежността им към най-стария пласт антропоними не само в Европа, но в световен мащаб;
- Проследено е *влиянето на религията*, в частност на християнството, при оформянето на съвременния облик на разглежданите антропонимни системи;
- Проследено е *плавното изменение на системата на латинските имена* – от

езическа към основна за католицизма;

- Ексерпираниите *славянски антропоними са разгледани в съпоставителен план* и ясно могат да се открият приликите и разликите между представителите на отделните именни ситеми; видно е влиянието на лингвистични и екстралингвистични фактори при формирането на съвременния им облик;
- Текстът е *полезен за широк кръг от читатели* – неспециалисти и специалисти в различните области на хуманитаристиката.

Като цяло трудът „СИСТЕМАТА НА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА С ЛАТИНСКИ КОРЕН В СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ (БЕЛОРУСКИ, БЪЛГАРСКИ, ПОЛСКИ, РУСКИ, СЛОВАШКИ, СЛОВЕНСКИ, СРЪБСКИ, УКРАИНСКИ, ХЪРВАТСКИ И ЧЕШКИ)“ е едно много задълбочено и интересно проучване върху личните имена с латински корен. Дисертантката предлага един качествено нов модел за антропонимно изследване. Работата е оригинална, с изключително ценни изводи и обобщения. Налице е едно съвременно ономастично изследване, което е постижение за авторката, а също и за научния ѝ ръководител. Дисертацията трябва да бъде оценена като значителен принос не само за българската и славянската ономастика, но и за лингвокултурологията и общото езикознание.

Тъй като пред нас е един завършен дисертационен труд по ономастика с подчертан приносен характер, това ми дава основание да предложа с убеденост на уважаемото научно жури да гласува положително за присъждането на докторантката Гергана Атанасова Петкова образователната и научна степен „доктор“.

28. 05. 2016 г.

Подпис: